

Slutrapport lärande utvärdering

#KlarFramtid

September 2022

Erik Jakobsson

Eva Skog Stocks

Apel AB

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

apel

Innehåll

Inledning.....	3
Projektet #KlarFramtid	3
Projektorganisation	5
Metod.....	6
Övergripande om måluppfyllelsen.....	7
Några röster från deltagande ungdomar	9
Behovet av stöd.....	9
Upplevelsen av stöd	10
Fem intressanta delprojekt	13
#KlarFramtid Katrineholm	13
Kort om resultaten	14
#KlarFramtid Oxelösund.....	15
Kort om resultaten	17
#KlarFramtid Köping.....	17
Kort om resultaten	19
#KlarFramtid Rekarne gymnasiet	19
Kort om resultaten	20
#KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna	21
Kort om resultaten	22
Det regionala perspektivet.....	23
Slutsatser och rekommendationer.....	25

Inledning

Föreliggande rapport är en slutrapport från en lärande utvärdering av ESF-projektet #Klarframtid. Bakom rapporten står Apel AB, som haft uppdraget som utvärderare sedan våren 2020. Rapporten bygger vidare på den delrapport som vi (Apel AB) levererade hösten 2021, med en viss fördjupning utifrån ytterligare insatser i utvärderingen, som även innebär att analyser och slutsatser utvecklats något. En hel del som fanns med i delrapporten återfinns inte i denna slutrapport och nya delar har tillkommit. Vi vill understryka att denna slutrapport från utvärderingen inte ger någon uttömmande beskrivning av hur #KlarFramtid har genomförts, vilka aktiviteter som skett, hur arbetet organiserats etc. Här ligger tyngdpunkten på att lyfta fram huvuddragen, de fenomen som vi bedömer mest intressanta och det värdeskapande som vi menar har skett genom #KlarFramtid.

Projektet #KlarFramtid

#KlarFramtid var ett ESF-projekt inom Programområde 2 Ökade övergångar till arbete, och det specifika målet 2.2 Underlätta etableringen i arbetslivet och öka deltagandet för unga (15-24 år) kvinnor och män. Projektet syftade till att minska arbetslösheten bland unga och att få fler unga kvinnor och män att slutföra sina gymnasiestudier. #KlarFramtid har i praktiken inneburit fem lokala delprojekt, i Oxelösund, Eskilstuna (två delprojekt), Katrineholm och Köping. Det övergripande målet var att fler unga skulle uppfylla de grundläggande kraven för anställning och etablera sig på arbetsmarknaden i en hållbar och självförverkligande försörjning och bidra till att möta arbetsmarknadens kompetensbehov.

Problembilden var likartad för de fem delprojekten, men delprojektägarna gjorde lite olika avgränsningar vad gäller inriktning och vilken del av utlysningens målgrupp man fokuserade på, utifrån sina specifika utmaningar. Detta gjorde att projektet sammantaget fick en mix där många metoder och arbetssätt kunde prövas och bidra i en gemensam kunskapsbildning. Senare i rapporten beskrivs de fem delprojekten översiktligt. Den gemensamma problembilden var att en hög andel ungdomar inte påbörjar, fullföljer eller återupptar gymnasiestudier, och att det finns grupper som inte uppfyller de grundläggande krav som arbetsmarknaden ställer. Orsakerna till att en ungdom inte fullföljer sina gymnasiestudier eller inte klarar av att etablera sig på arbetsmarknaden är individuella och ofta komplexa.

Viktiga delar i arbetet med ungdomarna, i samtliga fem delprojekt, har varit att bidra till att ungdomarna själva får en ökad insikt om sina egna styrkor, en ökad kunskap om arbetsmarknaden, en ökad förmåga att klara en heltidsplanering, bryta destruktiva vanor, förbättra sin hälsa och hitta mer effektiva strategier för att inte hamna i utanförskap.

Projektet som helhet har haft en tydlig ambition att fungera metodutvecklande. Från en regional utgångspunkt fanns ett intresse att:

- Metoder för att stödja unga som riskerar att hamna utanför skolan utvecklas, prövas och etableras.
- Metoder för att stödja unga som redan hamnat utanför skolan utvecklas, prövas och etableras.

- Skapa bestående förändringar i medverkande organisationer.
- Skapa varaktiga strukturer för regionalt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan.

De gemensamma resultat som projektet som helhet skulle uppnå på individnivå var de följande:

- Minst 50 procent av männen och minst 50 procent av kvinnorna ska känna att de efter deltagande i projektet har ett långsiktigt mål.
- Minst 75 procent av männen och minst 75 procent av kvinnorna ska känna att de efter deltagande i projektet har en tydlig handlingsplan för sin närmaste framtid.

Vidare fanns en förväntan att de deltagande organisationerna, med sina delprojekt, skulle förbättra sin samverkan och sin förmåga att ge relevant stöd till målgruppen, vilket skulle leda till ökad närvaro och målpuppfyllelse i gymnasieskolan, en högre andel män och kvinnor som fullföljer gymnasiet, en minskad andel arbetslösa utan gymnasieutbildning, förbättrade metoder och arbetssätt och utvecklad samverkan mellan aktörer runt målgruppen, där framgångsrika delar implementeras i ordinarie verksamhet.

Vägledande tankar för #KlarFramtid var vidare att samverkan mellan å ena sidan skolan och å andra sidan andra enheter och team är av största vikt för att kunna erbjuda så många insatser som möjligt, när skolan inte är ett alternativ. Utgångspunkten skulle vara vad varje individ själv vill. Det fanns en insikt om att ungdomar som varit frånvarande en längre tid från skolan behöver en lugn och stabil återgång till studier, och att det är då viktigt att det finns en organisation inom skolan som kan ta emot eleven och stötta under en längre tid vid återgång till studier.

Det fanns också en målsättning att #KlarFramtid på regional nivå skulle leda till följande:

- Former och metoder för unga som riskerar att hamna utanför skolan utvecklas prövas och etableras.
- Former och metoder för unga som redan hamnat utanför skolan utvecklas prövas och etableras.
- Projektet leder till bestående förändringar i medverkande organisationer.
- Varaktiga strukturer för regionalt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan stärks.

I mångt och mycket var det erfarenheter från det tidigare ESF-projektet #jagmed – som var ett ÖMS-gemensamt projekt med inriktning på ungdomar mellan 15 och 24 år som hamnat, eller riskerade att hamna i utanförskap på grund av att de inte påbörjat eller fullföljt sina gymnasiestudier – som låg till grund för #KlarFramtid. Några av de saker som #jagmed gjorde tydligt och som blev vägledande för #KlarFramtid var att:

- Individerna ska själv driva sin process genom att definiera sin situation, sina behov och ge förslag på lösningar.
- Ett alternativt nätverk ska erbjudas för ungdomar som inte trivs i skolan, utanför den ordinarie skolmiljön.

- Personalens personliga egenskaper och förmåga att kommunicera är ofta mer avgörande än formell kompetens.
- Det behövs lokal samverkan runt skolavhopp, studiemisslyckanden och ungdomar som varken studerar eller arbetar.

Projektorganisation

Huvudprojektägare för #KlarFramtid har varit Region Sörmland. Där har funnits en utsedd projektägare och två huvudprojektledare. Närmare bestämt har en av huvudprojektledarna varit anställd vid Region Sörmland och den andra vid Katrineholms kommun. Den sistnämnda har tillika varit delprojektledare för #KlarFramtid Katrineholm. I varje delprojekt har det funnits utsedda delprojektägare och, naturligt nog, delprojektledare som arbetat tillsammans med ett antal projektmedarbetare i ett team.

Det har funnits en regional styrgrupp för hela #KlarFramtid, där huvudprojektägaren, huvudprojektledarna, delprojektägarna och företrädare för Samordningsförbundet RAR Sörmland, Samordningsförbundet Västra Mälardalen, Mälardalens universitet och Svenska ESF-rådet ingått. För varje delprojekt har det funnits en lokal ledningsgrupp. Delprojektledarna har haft mycket utbyte med varandra, med gemensamma möten. Pandemin gjorde dock att detta utbyte till stor del fick lov att ske med digitala möten.

Metod

De huvudsakliga inslagen när det gäller metoder för den lärande utvärderingen har varit de följande:

- Dialog med huvudprojektledare och delprojektledare liksom med regional projektägare och lokala projektägare.
- Arbetsmöten med den regionala projektledningen.
- Intervjuer med delprojektledare, projektmedarbetare, regional styrgrupp och deltagande ungdomar.
- Medverkan på möten, workshops och konferenser.
- Medverkan på styrgruppsmöten (centrala styrgruppen).
- Dokumentstudier.

Övergripande om måluppfyllelsen

När det gäller måluppfyllelsen för #KlarFramtid i sin helhet vill vi påstå att det övergripande målet, d.v.s. att fler unga skulle uppfylla de grundläggande kraven för anställning och etablera sig på arbetsmarknaden i en hållbar och självförverkligande försörjning och bidra till att möta arbetsmarknadens kompetensbehov, utan tvekan är uppfyllt. Det kan vi sluta oss till efter att i ca två och ett halvt år ha följt #KlarFramtid och inhämtat kunskap enligt vad som redovisades under rubriken Metod.

Resultaten är goda och det råder ingen tvekan om att #KlarFramtid, genom de fem delprojekten, har lyckats nå många ungdomar och gett ett stöd som både varit relevant och adekvat. Somliga ungdomar har inte varit mogna varken för studier, praktik eller arbete, men det ligger ett stort värde i att det bringas klarhet och att man får komma vidare till rätt typ av stöd. #KlarFramtid har inneburit en kraftsamling som möjliggjort ett stöd för ungdomarna som tidigare inte fanns i den omfattningen. #KlarFramtid har också visat på vägar att kunna fortsätta arbeta effektivt, i samverkan, för ungdomarnas bästa.

De gemensamma resultat som #KlarFramtid som helhet skulle uppnå på individnivå var de följande:

- Minst 50 procent av männen och minst 50 procent av kvinnorna ska känna att de efter deltagande i projektet har ett långsiktigt mål.
- Minst 75 procent av männen och minst 75 procent av kvinnorna ska känna att de efter deltagande i projektet har en tydlig handlingsplan för sin närmaste framtid.

Deklprojekten har inte följt upp och redovisat resultat exakt på det sättet, men det är uppenbart utifrån våra dialoger och intervjuer, och utifrån det vi redovisar i det som följer i denna rapport, att de ovanstående förväntade resultaten har uppnåtts. Arbetet i samtliga fem delprojekt har varit starkt individualiserat, med individuella handlingsplaner för varje individ. Det har legat i själva ansatsen i de fem delprojekten att arbeta för att ungdomarna ska få motivation, framtidstro, framtidsplaner etc. Vår bedömning som utvärderare är att resultaten på individnivå mycket väl svarar upp mot det förväntade.

När det sedan gäller resultat på organisationsnivå så fanns en förväntan att de deltagande organisationerna, med sina delprojekt, skulle förbättra sin samverkan och sin förmåga att ge relevant stöd till målgruppen och att framgångsrika delar skulle implementeras i ordinarie verksamhet. Här är det inte lika självklart att hävda att resultsaten motsvarar förväntningarna. De tre delprojekt som känns "tryggast" vad gäller implementering och långsiktig hållbarhet är delprojekten i Köping, på Rekarne gymnasiet och hos Arbetsförmedlingen. Senare i rapporten beskriver och analyserar vi delprojekten var för sig och där finns förklaringar till att dessa tre kan sägas stå lite starkare i detta avseende. Vi ser det som viktigt att här vara tydlig med att delprojekten i Katrineholm och Oxelösund i likhet med de övriga tre uppvisar mycket starka resultat på individnivå. Men när det gäller implementeringen och den långsiktiga hållbarheten finns det, än så länge, lite mer osäkerhet hos dessa två.

Varje delprojekt formulerade också vissa egna mål, men det blir för komplext att i denna slutrapport från utvärderingen kommentera måluppfyllelsen i alla delar för varje delprojekt. Vi får här hänvisa till slutrapporterna för varje delprojekt. I kapitlet som följer senare i rapporten om varje delprojekt för sig kommer vi dock att redovisa resultaten vad gäller antalet deltagare och vad som blev nästa steg för de som avslutades i respektive delprojekt.

Målgrupp för helheten #KlarFramtid var alltså unga kvinnor och män i åldern 15-24 år. Varje delprojekt arbetade med något olika åldersgrupp och olika många deltagare. Det beräknade totala antalet deltagare var 470. Totalt nådde #KlarFramtid 396 deltagare, varav 231 män och 165 kvinnor, under projektiden. Att projektet inte lyckades nå planerat antal beror till stor del på pandemin som pågick under större delen av projektiden.

I punkterna nedan finns några korta data för varje delprojekt.

- #KlarFramtid Katrineholm hade målgruppen 15-20 år. Nådde 26 män av förväntade 30 och 24 kvinnor av förväntade 20. Nådde totalt totalt 50 deltagare av förväntade 50.
- #KlarFramtid Oxelösund hade målgruppen 15-24 år. Nådde 27 män av förväntade 50 och 18 kvinnor av förväntade 30. Nådde totalt 45 deltagare av förväntade 80.
- #KlarFramtid Köping hade målgruppen 19-24 år. Nådde 45 män av förväntade 28 och 27 kvinnor av förväntade tolv. Nådde totalt 72 deltagare av förväntade 40.
- #KlarFramtid Rekarne gymnasiet hade målgruppen 17-20 år. Nådde 63 män av förväntade 90 och sex kvinnor av förväntade tio. Nådde totalt 69 deltagare av förväntade 100.
- #KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna hade målgruppen 18-24 år. Nådde 70 män av förväntade 100 och 90 kvinnor av förväntade 100. Nådde totalt 160 deltagare av förväntade 200.

För alla delprojekten har pandemin skapat vissa begränsningar. Inte minst att fysiska möten, och inte minst möten i grupp, har fått stå tillbaka med anledning av risken för smittspridning. I denna slutrapport från utvärderingen ger vi inte anpassningar till pandemin så stort utrymme. Vi konstaterar att pandemin påtagligt har påverkat projektgenomförandet och även är en viktig förklaring till att #KlarFramtid totalt sett inte nådde upp till den volym av deltagare som var tänkt.

När det gäller målen för vad #KlarFramtid skulle leda till på regional nivå så återkommer vi till dessa i senare kapitel, med rubriken Det regionala perspektivet.

Några röster från deltagande ungdomar

Projektets fem delprojekt är, som redan framgått, sinsemellan något olika. Under försommaren och hösten 2021 genomförde vi en intervjustudie med ett mindre antal deltagande ungdomar. Projektmedarbetare, såsom coacher, karriärvägledare, mentorer, handledare, kuratorer och studie- och yrkesvägledare har också intervjuats. Syftet var att dels få ungdomarnas egen bild av projektet, dels få alla berördas bilder av vad det är som faktiskt gör skillnad för deltagarna. Vissa intervjuer skedde över telefon och andra på plats i delprojekten. Några av ungdomarna intervjuades gemensamt i samband med en digital gruppträff.

Intervjuerna med ungdomar fördelade sig mellan de fem delprojekten enligt tabellen nedan:

Antal intervjuade ungdomar	AF Eskilstuna	Rekarne-gymnasiet	Oxelösund	Katrineholm	Köping	Totalt
Kvinna	7		1		2	10
Man	3	2	1	2	2	10
Annat/vill ej uppge				1		1
Summa	10	2	2	3	4	21

Behovet av stöd

Anledningarna till att ungdomar behöver stöd av verksamheter som de vi sett i #KlarFramtid är mycket skiftande. Deltagarna har haft lite olika ålder och har befunnit sig på lite olika plats i livet, men även personliga egenskaper och yttre omständigheter har spelat stor roll. Inte sällan har det funnits mer än en anledning för en deltagare att delta. Exempel på anledningar är:

- Blivit förälder som mycket ung och därför kommit ifrån både skola och arbetsliv.
- Nyanländ till Sverige och svårigheter med svenska språket samt begränsade kunskaper om svenskt samhälle och svenskt arbetsliv.
- Svårigheter i skolarbetet beroende på brister i den egna inlärningsförmågan, på grund av t.ex. ADHD, dyslexi eller andra diagnoser (ibland utredda och ibland inte).
- Svårigheter med stress och att prestera enligt "skolsystemet" och gängse "skolnorm" (även om det inte är något egentligt "fel" på vilja och inlärningsförmåga).
- Hamnat i dåligt sällskap med destruktivt leverne som följd.
- Haft en svår uppväxt med exempelvis placeringar i olika fosterhem, upprepade förflyttningar och skolbyten och därmed aldrig fått en rättvis chans av klara av grundskolan.

En majoritet av de ungdomar som intervjuades hade varit med i #KlarFramtid fem månader eller längre. Det innebär att de flesta intervjuade hade god kännedom om projektet, och även att de flesta hade behov av stöd under relativt lång tid. Samtliga intervjuade ungdomar menade att de

hade gått med i #KlarFramtid för att de själva ville det. Några hade hört talas om #KlarFramtid och på egen hand sökt upp verksamheten, men flertalet hade blivit informerade och nappat på ett erbjudande. För några var det lite av ett "måste" att delta, kopplat till försörjningsstödet, men även då var upplevelsen att eftersom verksamheten var så bra så upplevdes det som valfritt. Av de intervjuade ungdomarna saknade samtliga gymnasieexamen. Flera av dem befann sig i studier på gymnasienivå eller kompletterade grundskolans ämnen.

Upplevelsen av stöd

Delprojekten vände sig till något olika målgrupper inom, men inom det åldersspann på 15-24 år som utlysningen av ESF-medel gällde. Även kriterierna för att bli aktuell för projektet skiljde sig något åt mellan delprojekten, men det skulle föra för långt att här fördjupa sig i detta. Vi får i dessa delar hänvisa till slutrapporteringen från respektive delprojekt. Trots vissa skillnader mellan såväl verksamheterna som åldern på deltagarna och urvalet av desamma visar våra intervjuer sammantaget på ett mycket gott resultat i delprojekten i #KlarFramtid. På frågan till de intervjuade ungdomarna om de kände sig hjälpta av #KlarFramtid var svaret entydigt positivt. Samtliga ansåg att #KlarFramtid hade hjälpt dem.

När de ombads att något utveckla sina svar fick vi bl.a. följande svar, återgivna som citat. Ibland är citaten något lite omformulerade för att uttryckas på sammanhängande och korrekt svenska, men de återger ändå vad den intervjuade uttryckte.

Jag kan jobba nu. Jag kan andas och ta det lugnt. Jag känner att jag får ta det lugnt. Små saker blir lätt jättestora för mig. Förut var jag stressad utan att få något gjort. Nu är jag inte stressad längre fast jag jobbar på mer. Skolan var inte så jobbig som jag trott att den var. Och så kan jag komma när jag kan och när jag vill.

Jag fick bättre självförtroende. Det var en riktig motivations-boost.

Jag är ny i vuxenlivet. Jag vet inte hur, var och när jag ska gå någonstans. De hjälper mig att hitta rätt.

De drog upp mina styrkor. Jag fick t.ex. höra att jag har en bra röst och andra bra förmågor.

Den hjälpen jag har fått borde många andra också få. De visar vägen exakt. De är så snälla.

Hon är mycket bra – hon förstår.

Jag har alltid haft svårt för skolan. Svårt att koncentrera mig. Men de fick in mig på en folkhögskola och där läste jag matte och svenska i 6 månader.

Självförtroendet har blivit bättre. Och bättre insikt om vem jag är.

De har hjälpt mig med praktiska saker. T.ex. att snabbare ordna förskoleplats till mitt barn så jag kan komma i gång och plugga.

Jag känner mig glad när jag ska gå hit.

Jag fokuserar på mitt skoljobb nu. Det gjorde jag inte alls tidigare. Har lärt mig att inte stressa så mycket.

Det är många som är nöjda med #KlarFramtid. Inte bara jag.

Jag är superpositiv.

Wow, det finns ett helt projekt bakom. Och att även projektledaren var med gjorde att jag kände mig viktig. Och att det finns ett rejält engagemang bakom det hela.

Jag har inte använt psykologen som finns i #KlarFramtid. Men bara vetskapen att det finns en psykolog känns stöttande.

Det är ganska så perfekt faktiskt. Lärarna bryr sig mycket om sina elever. De hjälper när man frågar. Man t.o.m. behöver inte fråga ibland, de kommer ändå och ser att man behöver hjälp.

Intervjuerna kom också in lite mer på vad det var som hjälpte dem. Vad det var för hjälp som gjorde skillnaden.

Det är mest strukturen som har hjälpt mig. Att tänka strukturerat kring vad jag vill och vad som passar mig. Det var en liten grupp och vi stöttade varandra. Vi fick ta del av varandras erfarenheter av hur det är att vara utan jobb och det var givande. Gruppen gör att man inte känner sig ensam. Och gruppleadaren var jättetrevlig.

Då alla andra i gruppen också är osäkra kan vi stötta varandra. Man blir stärkt av att de andra också är vilsna och osäkra. Man är inte ensam.

Fredrik (elevkoordinator) har varit där hela tiden. Han har lyssnat på mig. Det är en trygghet att han finns där. Jag hade inte vågat vara i skolan utan honom.

De anpassade sig till mina önskemål och till mina behov.

Gruppsamtalen passade inte mig så de var jag inte med på. Jag är en enstöring. Men de var flexibla och anpassade efter mina behov. Jag gjorde uppgifterna på egen hand och sedan hade vi telefonsamtal om dem. Det gick jättebra.

I skolan vill vissa lärare bara hjälpa med t.ex. matte på just den lektionen. De har inte tid med annat. Här kan vi få hjälp med personliga saker av lärarna.

Har bott i Sverige i 7-8 år. Jag har fått lära mig om tradition och kultur på jobbet. Att varje företag kan ha sin egen kultur. Jag har fått grunden till hur ett jobb fungerar och hur arbetsmarknaden fungerar. Jag har fått lära mig att skriva ett nytt personligt brev till varje tjänst; att anpassa det till företaget. Man ska vara fräsch, ha fina kläder och komma i tid. En intervju är på kanske 10 minuter. Då gäller det.

Det var ögonöppnande. Jag har reflekterat och sett mig själv. Jag har hittat mig själv bättre.

Jag har en plats att gå till där jag får studiero. Hemma kan jag inte plugga då det är för mycket som stör.

#KlarFramtid har hjälpt mig mycket. Att ha ett ställe att studera på i lugn och ro om det är stökigt hemma. Det är mindre grupper också, så man får hjälp. Lärarna har tid att komma till en när vi är så få.

De [projektteamet] har bra energi. De drar inte ner mig. De hjälper mig att komma ihåg saker, t.ex. vad som sagts på olika möten.

De stressar mig inte. Ta din tid, säger de, och det funkar för mig.

Jag känner ingen annan i Sverige. Här får jag hjälp att förstå blanketter, fylla i dem, ställa frågor om hyran och sånt. Att fika och samtala i gruppen hjälper mig med utvecklingen av svenskan. Vi får mycket läxhjälp också. Det är bra.

#KlarFramtid har hjälpt mig väldigt mycket. Jag växer upp fortare här. Vi får mycket hjälp då det är få elever per lärare, så läraren har tid att hjälpa oss.

Jag har fått mer inblick i hur arbetslivet fungerar. Jag känner mig bättre förberedd och tryggare nu. Tidigare var det mer stressigt och osäkert inför framtiden.

Det är mer truck än ämnen. Det passar mig bra.

Jag har kommit i gång med att prata lite ibland.

De lyssnar bra och hjälper till med det som behövs. Hjälp med t.ex. att bli motiverad, att komma upp på morgonen.

Här är det inget tvång. Det är inte att du MÅSTE vara i skolan utan att du FÅR vara i skolan. Och så ingen skuldbeläggning. Det är bra.

Jag blir glad när jag är där.

Jag får energi och hjälp med t.ex. läxorna, nya ord i svenskan och får saker förklarade för mig.

När jag började köra truck gick det jättedåligt. En gång nästan mosade jag en pall uppe i pallstället. Men jag gav inte upp. Jag fick jättebra tips och stöd från Ted [trucklärare]. Han sa att det fick ta tid och att det var ok. Han är en jättebra lärare.

Under intervjuerna med ungdomarna berördes även lite mer på djupet hur de känner sig. För att må bra och orka prestera, när man tidigare varit lite "tilltufsad", är det ofta viktigt att bli förstådd och sedd som den man är. På frågan om de kände att projektpersonalen förstår vem DU är och vad DU behöver så svarade en överväldigande majoritet ja. Ingen anger att hen inte blivit sedd och förstådd. Detta torde vara en av nycklarna till delprojektens goda resultat.

Ungdomarna fick också svara på om delprojektet påverkat dem och även här var det en överväldigande majoritet som svarade ja. Exempelvis uppgavs att verksamheten påverkat hur de tänker om sig själva och hur de planerar och utför olika saker. Vi frågade också ungdomarna om #KlarFramtid hjälpt dem att förbättra sin hälsa och även här angav en tydlig majoritet att de mår bättre av att vara med i #KlarFramtid. Oftast handlade det då om förbättrad självkänsla och minskad stress.

Fem intressanta delprojekt

I detta kapitel vill vi beskriva och analysera varje delprojekt i #KlarFramtid för sig. Vi kan på intet sätt göra rättvisa åt allt det intressanta som funnits och skett i respektive delprojekt. För en mer fullständig beskrivning av varje delprojekt får vi hänvisa till delprojektens egna slutrapporter. Här är ambitionen att ge en översiktlig bild av varje delprojekt och inte minst att lyfta fram det vi ser som extra intressant med varje delprojekt, så att detta kan bidra i en kunskapsbildning gällande hur målgruppens behov kan mötas på framgångsrika sätt.

#KlarFramtid Katrineholm

Delprojektet har ägt rum i ett sammanhang där Katrineholms kommun sedan länge arbetat med att fånga upp ungdomar som är "på glid". Arbetet sker i samverkan mellan Bildningsförvaltningen och Viadidakt (en gemensam förvaltning för vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser i Katrineholms och Vingåkers kommuner). Den ordinarie verksamhet som delprojektet varit kopplad till är Järvenskolan City, som är en resursskolenhet som startades upp som en effekt av projektet #jagmed, som var ett stort ESF-projekt i Östra Mellansverige (ÖMS) med ett stort antal delprojekt. #KlarFramtid har starkt bidragit till en utvecklad samverkan, där utöver de två nämnda förvaltningarna även Socialförvaltningen och Vård- och omsorgsförvaltningen kommit med i det gemensamma arbetet med ungdomarna.

Målgruppen för delprojektet har varit ungdomar 15-20 år – antingen elever med hög skolfrånvaro på gymnasiet eller ungdomar som avbrutit sina studier och faller inom ramen för Kommunalt aktivitetsansvar (KAA). Rekryteringen till projektet har skett via skolornas elevhälsoteam (EHT), KAA eller egen ansökan. När en ungdom har börjat i delprojektet så har det gjorts en grundläggande kartläggning. Att ta reda på den egentliga orsaken till varför det är svårt att vara närvarande i skolan är avgörande. Till skillnad från de andra delprojekten i #KlarFramtid så har man i Katrineholm inte haft deltagare "hos sig" i särskilda lokaler, utan arbetet har skett rakt in i ordinarie verksamhet. Man har lyckats ge ett relevant och adekvat stöd till ungdomarna till stor del i själva skolmiljön, utan "projektlokaler". Detta kan vara en styrka med tanke på den långsiktiga hållbarheten. Delprojektet har präglas av en god struktur och kunniga medarbetare.

Innan en ungdom har skrivits in i delprojektet har ansökan först godkännas av det s.k. Framtidsteamet, där den utvecklade samverkan har materialiserats på ett mycket bra sätt. Framtidsteamet har varit en helt central beståndsdel i delprojektet, och teamet har haft en relevant sammansättning av personer/kompetenser, som delprojektledaren, coach, studie- och yrkesvägledare, lärare/mentor, elevkoordinator, elevhandledare, ansvarig för KAA, medarbetare från socialtjänsten m.fl.

Genom Framtidsteamet har beslutsvägar kortats och ungdomar med komplexa behov har snabbare fått effektiva insatser. Tillsammans har man i Framtidsteamet fått en hel bild av varje individ. För att göra samverkan möjlig måste ett medgivande till samverkan och erfarenhetsutbyte finnas och undertecknas av elev, och för omyndig elev även vårdnadshavare, och detta har man löst på ett smidigt sätt.

En styrka i verksamheten har varit den s.k. elevkoordinatör, som har funnits i skolmiljön och skapat trygghet i "mellanrummen", inte minst som en väg vidare till rätt stöd för varje individ. Elevkoordinatör har bl.a. arbetat med kontakter mot EHT. Elevkoordinatör har haft ett tätt samarbete med ungdomen själv men även med ungdomens mentor, handledare och vårdnadshavare, med fokus ligger på relationer och allians. Det handlar om att stötta varje enskild individ att nå trygghet i sina framtida val. Kontakten med EHT haft mycket stor betydelse och många har kommit till delprojektet den vägen. EHT har lyft olika ungdomars behov. Ska de ha hjälp och stöd i en övergång till ny skola eller i övergång till KAA? Alla klarar inte gymnasie miljön, så det kan t.ex. vara vuxenutbildning eller folkhögskola som kan vara ett alternativ, eller praktik? En bra förstärkning skedde en bit in i projektperioden då även en s.k. elevhandledare anställdes, för att stödja elever i årskurs nio som skulle ta steget upp till gymnasiet.

Arbetet i delprojektet vilar mycket på lärdomar och koncept som utvecklades i det tidigare ESF-projektet #jagmed. Arbetet är baserat på forskning och evidens kring att bygga relationer och allianser med ungdomar. Mentaliseringsbaserad terapi (MBT) är en relationell terapiform som har sin grund i psykodynamisk teori och bl.a. professor Anthony Bateman. Utbildningar i MBT har skett i betydande omfattning och MBT kan sägas ligga till grund för arbetet i delprojektet.

Elever med hög frånvaro har beskrivit det som avgörande – för att ta sig tillbaka till skolan och studier igen – att man har haft en person att vända sig till för stöd och hjälp. Det är utan tvekan en styrka med att ha en elevkoordinatör kopplad både till grundskolan och gymnasiet som en länk mellan elev och EHT. Erfarenheten är att stöd i övergångar gör stor skillnad.

Flertalet deltagare i delprojektet har varit långt ifrån en fungerande skolgång. Den psykiska ohälsan har varit stor och flera har behövt omfattande hjälp och stöd innan det varit aktuellt att fokusera på studier. Framtidsteamet har noterat att ett ökande antal ungdomar har en diagnos inom NPF, och de har då ofta fått mycket stöd när de gått på grundskolan. När de eleverna sedan börjar på gymnasiet blir det en stor omställning och relevant stöd saknas ofta. Många behöver också stöd i själva övergången från grundskolan till gymnasiet. Det blir då viktigt att nya lärare och EHT får kännedom om behoven.

Samarbetet inom kommunen kring KAA är prioriterat och ambitioner finns att utveckla det ytterligare. Genom delprojektet har arbetsätt utvecklats som gör att ungdomar bättre fångas upp och erbjuds aktiviteter inom KAA. De ungdomar som Framtidsteamet fått kontakt med har fått ett utomordentligt bra stöd. Den uppsökande verksamhet, med ett mobilt team, som var planerad i delprojektet blev dessvärre omöjlig att genomföra, främst p.g.a. pandemin. Detta gjorde att man tänkte om i verksamheten och i stället lade resurs på elevhandledaren, på årskurs nio, vilket sannolikt var en lyckosam förändring.

Kort om resultaten

#KlarFramtid Katrineholm kom totalt att skriva in 50 deltagare, varav 26 män och 24 kvinnor. 50 deltagare var precis det antal som var planerat för delprojektet och fördelningen mellan könen var något jämnare än vad som planerats. En viss förbättring går att utläsa från skolornas närvarosystem, vilket är ett slags kvitto på det goda arbetet. Man ser nu i Framtidsteamet att det blivit bättre och att ungdomarna när de skrivits ut klarar sig själva. Ungdomarna "försvinner" in i ordinarie verksamhet, som studier.

Det är i dagsläget något oklart hur det går mer långsiktigt med Framtidsteamet och funktionen elevkoordinator, som i mångt och mycket är nycklarna till en effektiv verksamhet med målgruppen. Politiker och tjänstemän har fått information om #KlarFramtid. Ny förvaltningsledning och omorganisationer inom Bildningsförvaltningen har gjort att samtal gällande implementering dragit ut något på tiden. Förvaltningsledningen är dock angelägen om att ta tillvara resultaten i delprojektet.

Vid avslut i delprojektet såg det ut som följer vad gäller fortsättningen för ungdomarna.

- Gymnasiestudier: 29 personer.
- Vuxenstudier: Två personer.
- Annat ESF-projekt: Två personer.
- Aktiviteter inom KAA: Fem personer.
- Arbete: Tre personer.
- Praktik: En person.
- Flyttat: Två personer.
- Annan orsak: (t.ex. utredning pågår, kriminalitet, sjukskriven): Sex personer.

#KlarFramtid Oxelösund

Detta delprojekt har ägt rum i en miljö för vuxenutbildning och arbetsmarknad: Campus Oxelösund. Här finns en närhet mellan verksamheter och personer i en samlad fysisk miljö. Det finns en gynnsam organisatorisk struktur med Vux och AME integrerat och där även KAA är fysiskt placerat. I delprojektet har en specialpedagog, en pedagog, en studie- och yrkesvägledare, jobbcoacher och studiecoacher arbetat. Personalen som arbetar med ungdomarna har utvecklat sin kompetens även genom att utbildas i Supported Employment¹ och Supported Education².

Ett inslag i Campus Oxelösund är Drivhuset, som är en effektiv arena för samverkan. Här sker en god samverkan med såväl Försörjningsstöd som Arbetsförmedlingen. Inom ramen för Drivhuset arbetar man för personer som har långvarigt försörjningsstöd, i alla åldrar och inte enbart ungdomar. Här sker samverkansmöten, med jobbcoacher, socialsekreterare, vägledare, praktiksamordnare, SFI-mentorerna m.fl.

Tyngdpunkten i #KlarFramtid Oxelösund har legat på ett omfattande och individualiserat stöd i en lugn miljö för att ungdomar ska kunna "plocka upp" skola/studier, med stöd av specialpedagog, pedagog, studie- och yrkesvägledare, jobbcoacher och studiecoacher. Resultatet har varit lyckosamt med inte mindre än 113 godkända gymnasiebetyg. Deltagarna har alltså i första hand studerat, på distans eller platsförlagt, men även praktikplatser har varit aktuellt för vissa deltagare. En framgångsfaktor i delprojektet har varit just individanpassning och flexibilitet. Här har

¹ Supported Employment (SE) är en metod för att arbeta med personer med funktionsnedsättning och personer som har en utsatt eller missgynnad situation, så att de kan få eller återgå till, och behålla, en anställning på den öppna arbetsmarknaden. Metoden bygger på att "träningen" sker på den arbetsplats där individen ska arbeta.

² Supported Education (SEd) är en metod som hjälper personer med funktionsnedsättning som vill studera eller utbilda sig. Personer som fått anställning med stöd av Supported Employment kan "fastna" i sin anställning eftersom de saknar utbildning och då kan Supported Education vara ett naturligt nästa steg.

det från projektägarens och projektledarens sida funnits en stor tilltro till medarbetarnas förmåga att bedöma vad som är rätt, vilket också har ökat personalens engagemang. Även att lokalerna är anpassade för personer med olika behov, som t.ex. avskildhet och lugn och ro, anges som en framgångsfaktor.

Deltagarna har kommit till delprojektet från lite olika håll. Från KAA, från Språkintrö i Nyköping, från Försörjningsstöd, på förslag från SYV etc. Deltagarna har till största delen varit "svenska" killar som har haft stora bekymmer med att klara av skolan, och med många misslyckanden bakom sig. De har behövt väldigt mycket individuellt stöd. Många har haft svårigheter med att överhuvudtaget delta i grupp.

Insatserna för individerna har sett lite olika ut. Det kan ha varit en kombination av stöd från SYV och studiecoach, eller jobbcoach och studiecoach, i eventuell kombination med Arbetsförmedlingen. Behoven har varit väldigt olika. Exempelvis har det funnits nyanlända som främst behöver stöd i svenska språket och att lära sig olika regler och system. De behöver inte påminnelser om att gå till skolan eller passa tiden, som en del andra deltagare behövt.

Motivationshöjande insatser har varit en del verksamheten, liksom hälsoskola, arbetsmarknadskunskap, datakunskap och studiebesök. Deltagaren har kunnat komplettera grundskoleämnena, läsa in en hel gymnasieutbildning, enstaka gymnasiekurser eller ett yrkespaket för att öka sin anställningsbarhet – allt med stöd av personal i projektet. Framgångsfaktorerna har varit regelbunden kontakt med deltagarna, att ge dem ett bra bemötande, att lyssna på dem och ge dem motiverande samtal. Aktiviteterna har hela tiden anpassats till deltagarnas individuella möjligheter.

Arbetet har gett en tydligare bild av de svårigheter som gör att ungdomar inte tar tag i sina studier. Medarbetarna har fått bekräftelse på vad det är som fungerar, som exempelvis lugna lokaler och individuellt stöd. Medarbetarna har upptäckt att för många ungdomar fungerar distansstudier mycket bättre än studier på plats på Campus Oxelösund, och här finns tankar på att i fortsättningen erbjuda distansstudier som ett alternativ. Kunskaperna från delprojektet finns kvar i organisationen, då delprojektet har drivits inom ordinarie organisation, om än med förstärkta resurser. Med enbart ordinarie resurser skulle inte ett lika omfattande stöd kunnat ges. Delprojektledaren menar att de utrikesfödda inte hade klarat utbildningarna utan detta stöd och att de svenskfödda som haft omfattande problem med många misslyckanden bakom sig behövt ett omfattande stöd.

#KlarFramtid Oxelösund har i viss utsträckning blivit en "hävstång" för utveckling av KAA i Oxelösund. Det fanns inte något väl utvecklat arbete med KAA när #KlarFramtid startade. Det har nu skett en genomlysning och steg framåt har tagits för att med större systematik kunna erbjuda ungdomar med svårigheter något meningsfullt. I delprojektet ser man det som ett framtida utvecklingsområde att arbeta med ungdomar som är fortsatt inskrivna på gymnasieskolan men har väldigt hög frånvaro. Dessa fångas inte upp av KAA, och skolan vill ofta gärna "behålla" dem, fast det kanske vore bättre med insatser som de som skett inom ramen för #KlarFramtid.

Kort om resultaten

I #KlarFramtid Oxelösund kom totalt 45 ungdomar att delta, varav 27 män och 18 kvinnor. Detta var i och för sig avsevärt färre än vad som tänktes från början, men behoven av individuellt stöd visade sig vara mycket stora, vilket påverkade genomströmningen. Vid avslut i delprojektet såg det ut som följer vad gäller fortsättningen för ungdomarna.

- Arbete: Sex personer.
- Studier: 21 personer.
- Praktik: En person.
- Arbetsökande: Två personer.
- Annat: 15 personer.

#KlarFramtid Köping

Detta delprojekt utspelade sig i ett sammanhang där flera verksamheter och verksamhetsområden som hänger samman logiskt, som Ekonomiskt bistånd, AME och Vux, finns under samma verksamhetschef, samlokaliserat och i samma förvaltning, nämligen Social-och arbetsmarknadsförvaltningen. Dessa organisatoriska och ledningsmässiga förhållanden har varit gynnsamma för genomförandet av #KlarFramtid Köping.

Det framgår tydligt att delprojektet har utgjort en pusselbit i ett utvecklingsarbete som gäller en större helhet, med KAA, Ungcenter (för ungdomar 16-25 år utan sysselsättning), Jobbcenter (arbetsmarknadsenhet) och Kompetenscenter (vuxenutbildning). Det har funnits en klar idé med delprojektet, nämligen att hitta formerna för steget efter den verksamheten där ungdomarna har fångats upp (Ungcenter), samordna insatser och arbeta med en gemensam målbild för varje individ, alltså starkt individualiserat. Detta kan förstås som ett steg som förbereder för ordinarie verksamhetsutbud hos kommunen och Arbetsförmedlingen.

Det har även funnits en tydlig näringslivskoppling, bl.a. genom en bra digital plattform som fungerar som en förmedlande länk mellan ungdomarna och arbetsgivarna. I #KlarFramtid har funnits möjligheter till praktik, men de flesta av ungdomarna har dock valt att satsa på studier. Här har både Vux (Kompetenscenter) och Folkhögskolan varit viktiga resurser.

Det har s.a.s. varit "bra tryck" i verksamheten. Ungdomarna har uppenbarligen velat komma. Motivationen är en kritisk faktor, men #KlarFramtid verkar ha fått "goda ord" om sig. Detta återspeglas även i att betydligt fler ungdomar än vad som var planerat har deltagit, och detta trots pandemin! Projektmedarbetare har på vardagarna funnits på plats hela tiden, i de lokaler som används och tillgängligheten till stöd har varit stor. Aktiviteter har ägt rum 10-15 varje dag. Det har varit en styrka att ha goda rutiner, sammanhållen planering och fasta tider. Kontinuiteten har varit viktig för att förbereda för en heltidssysselsättning. Olika kombinationer av aktiviteter har skett, i projektlokalerna, hos Vux, på Ullvigymnasiet och på folkhögskolan.

Det är vårt intryck att det funnits en mycket god struktur i projektgenomförandet, inklusive vad gäller administration. Samverkan, såväl internt mellan projektledare, projektgrupp och ägare som externt med alla relevanta verksamheter och aktörer, har fungerat väl. Arbetet har präglats av

goda relationer, gott "klimat", stort engagemang, flexibilitet, lösningsfokus, välvilja och ett stort mått av tillit.

Ett intressant inslag i delprojektet är att man i samtal har gått på djupet med fyra frågor om skolavhopp, som hämtats från studien (och boken) 10 orsaker till avhopp, som genomfördes av Temagruppen Unga i arbetslivet (2013:2), som hade till uppgift att verka för att erfarenheter och kunskaper från projekt med finansiering från Europeiska socialfonden tillvaratogs. Dessa fyra frågor har använts systematiskt, har gett en rikedom av respons att arbeta med och en inriktning för insatser för varje individ. Det finns i delprojektet ett genuint intresse att försöka identifiera vad det är som gör skillnad för ungdomarna. Man vill lyfta fram intressanta, goda exempel på hur individer kan utvecklas. I delprojektet har det gjorts en hel del uppföljning. Varför har man hoppat av? Var står man nu? Hur skulle man kunna bli motiverad att komma vidare? Det har ställts frågor och gjorts skattningar vid inskrivning och utskrivning. Även mer "mjuka" samtal har skett.

De allra flesta av deltagarna har provat på studier eller studerar nu. Endast ett fåtal gjorde färdigt sin gymnasieexamen. Detta visade sig inte vara "grejen". I stället fick delprojektet ta sig an en målgrupp med större behov än vad som var tänkt. Anvisningen från Arbetsförmedlingen uteblev, då Arbetsförmedlingen hade på sig att arbeta med Kundval Rusta och Matcha (KROM), där s.k. kompletterande aktörer ger stöd till ungdomar. De ungdomar som anvisats till delprojektet har haft ekonomiskt bistånd och majoriteten har haft en väldigt låg utbildningsbakgrund, med många utrikesfödda. Delprojektets verksamhet kom på så vis att överensstämma mycket väl med AMEs huvuduppdrag. Kommunen ser nu en tydlig minskning på antalet ungdomshushåll som går på försörjningsstöd.

Viktiga framgångsfaktorer för #KlarFramtid Köping har varit relationsskapandet, individualiseringen, bemötandet, flexibiliteten, tillgängligheten och tryggheten. Basala saker som att stötta till att äta och sova ordentligt kan göra stor skillnad. Gemenskapen mellan deltagarna och den fysiska miljön har också haft stor betydelse. Inte minst har teamet av medarbetare som arbetat med ungdomarna – med stark uppbackning av och förtroende från projektledaren och projektägaren – gjort ett fantastiskt arbete.

En hel del av det som #KlarFramtid Köping stöttat ungdomarna med är sådant som man får stöd med i en väl fungerande familj, där vårdnadshavare förmår att stötta sina barn och unga vuxna mot en bra framtid. Många av dessa ungdomar har dock inte någon fungerande familj eller annat socialt sammanhang som är en trygghet och en fast punkt i livet. Verksamheten och det sociala sammanhanget i #KlarFramtid har blivit något av familj och skola i kombination.

Ingångar i psykiatrin behövs för en hel del av ungdomarna. Många har, som framgått, inte några föräldrar som förmår ge stöd och man har ofta inte språket för att själv ta sig fram i "systemet". I delprojektet har man kunnat få stöd exempelvis i att närma sig "första linjens psykiatri". Många ungdomar vill dock inte bli utredda. Här krävs ett stort förtroendekapital för att komma vidare. I delprojektet har medarbetarna också velat göra ungdomarna uppmärksamma på de rättigheter som finns att få stöd i olika former.

#KlarFramtid Köping har inneburit en samverkan, som nu fortsätter. Mycket goda projektresultat ger "råg i ryggen" att fortsätta arbeta. Från 2023 och framåt ska konceptet vara implementerat. Ett väldigt positivt inslag är att det nu finns något som kallas "Ung beredning", där representanter

från gymnasiet, AME, Arbetsförmedlingen, primärvården m.fl. träffas varannan måndag och pratar såväl om enskilda individer som mer övergripande. En samtyckesblankett som är samma för alla aktörerna används.

Kort om resultaten

Totalt kom hela 72 ungdomar att delta i #KlarFramtid Köping under projektperioden, varav 45 män och 27 kvinnor. Av dessa är 44 självförsörjande i dag. Vid avslut såg det ut som följer vad gäller fortsättningen för 60 av ungdomarna. Tolv av ungdomarna hade ännu inte skrivits ut vid denna tidpunkt så för dessa vet vi ännu inte fortsättningen.

- Studier: 17 personer.
- Arbete: 17 personer.
- Arbetsmarknadsutbildning: Fem personer.
- Föräldraledighet: Fyra personer.
- Planering med Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan: Sex personer.
- Avbrutit av olika skäl (missbruk, kriminalitet, inget försörjningsstöd): Elva personer.

#KlarFramtid Rekarne gymnasiet

Delprojektet har bedrivits på en stor gymnasieskola, med profilering mot yrkesinriktade program och med många elever på introduktionsprogram. Många elever på yrkesintroduktion har låg måluppfyllelse och hög frånvaro och riskerar att bli utskrivna. Många går direkt ut i arbetslöshet när skolan avslutas. Deltagarna har hämtats från Yrkesintro, Språkintrö och Individuellt alternativ. De har haft stora behov av stöd, har inte mått bra, har haft tidigare svårigheter i skolan och har heller inte fått det att fungera på sitt introprogram.

#KlarFramtid Rekarne gymnasiet har syftat till att fler elever på introduktionsprogram ska uppfylla de grundläggande kraven för anställning och kunna etablera sig på arbetsmarknaden för att nå en hållbar försörjning. Detta har skett genom att man startat en lärlingsutbildning för lagerarbetare (liknande ett yrkespaket inom Komvux) på yrkesintroduktion Fordon och Transport (ImYrk FT). Utbildningen ska bidra till att möta arbetsmarknadens behov av arbetskraft inom lager och logistik i Eskilstuna och närområdet, som är en bransch i stark tillväxt.

Detta innebär en ovanlig ”programsatsning”, där avsikten är att utveckla och erbjuda yrkesintroduktion Fordon som lärlingsutbildning för totalt 100 deltagare under tre år. Lärlingsutbildningens upplägg är anpassat för introduktionselevernans förutsättningar. Delprojektet #KlarFramtid Rekarne gymnasiet har varit instrumentellt i att utveckla, testa och implementera denna lärlingsutbildning. Investeringar har skett i truckar och lokalanpassningar. Då den växande lager- och logistikbranschen har ett mycket stort rekryteringsbehov, innebär det att eleverna har goda chanser att få anställning.

Deltagarna har växlat mellan att vara i en särskild dedikerad, relativt liten, lugn, miljö inne på Rekarne gymnasiet och att vara i praktiskt inriktad träning och utbildning på Vilsta industriområde, med truckhall och teorisal. Kontinuitet, relation, motivation, tillgänglighet, yrkesstolthet och självförtroende har varit ledord i verksamheten.

Genom lärlingsutbildningen har ungdomarna fått med sig något värdefullt i form av truckbehörigheterna A2-B3, vilket bygger på dels en teoretisk undervisning med avslutande teoriprov, dels en gedigen praktisk träning. Deltagarna har erbjudits praktik, som kunnat omvandlas till en APL-plats och sedan en lärlingsplats eller anställning. Utöver detta har ungdomarna deltagit i undervisning i svenska, arbetsmarknadsorienterade ämnen, service och bemötande samt lageradministration och terminallogistik. Det har i delprojektet även funnits möjlighet att läsa svenska mot betyg, för att också rusta de deltagare som strävar mot fortsatta studier. För många hade alternativet till lärlingsutbildningen sannolikt varit en fortsatt icke fungerande skolgång och sedan arbetslöshet.

Genom att elevhälsan har förstärkts med en skolkurator har ett arbete också kunnat ske med motiverande samtal, utökade föräldrakontakter, elevstödjande samtal och elevhälsokonferens. Arbetet med kartläggning av individen har gett en helhetsbild över den livssituation och problematik som legat bakom frånvaron. Personaltätheten har varit en förutsättning för det relationella arbetssättet som präglat delprojektet.

Då det mycket ofta finns NPF-diagnoser med i bilden har det lilla och lugna forumet för många deltagare varit avgörande. Undervisning i liten grupp har skett i svenska eller svenska som andra språk. Möjlighet till undervisning 1-1 (en lärare och en elev) har funnits. Projektmedarbetarnas individuella kompetenser, vilja och hjärta att arbeta med målgruppen och skapa ett socialt sammanhang, har varit avgörande.

Lärlingsutbildningens utformning har givetvis påverkats av anpassningar till pandemin. Arbetsplatserna hade under toppen av smittspridningen svårt att ta emot elever i förväntad omfattning. Arbetet med ungdomarna har fått anpassas, där mera tid blivit skolförlagd. Intresset från företagen i grunden stort och det finns flera intressanta och upplyftande exempel där deltagare redan fått fäste och fungerar väl på en arbetsplats.

Inom delprojektet har det skett ett medvetet arbete med att integrera de horisontella principerna, bl.a. genom att sträva efter att killar och tjejer i lika hög grad når de förväntade resultaten på individnivå. Dagligen har samtal skett som handlat om värderingar, rättigheter och attityder. Det har funnits en ambition att få till en jämn könsfördelning i delprojektet, men dessvärre har den aktuella lärlingsutbildningen ännu inte lockat till sig så många tjejer.

Det finns väl utvecklade idéer om att vidareutveckla konceptet, som, exempelvis, att genom B-körkort lägga grunden för en varubudsutbildning. Under hösten 2022 kommer fortsatt samverkan att utvecklas, inte minst med Vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen. Dessa aktörer är ofta de mest relevanta när deltagaren ännu inte erhållit yrkeskunskaper som leder till någon form av anställning.

Kort om resultaten

I #KlarFramtid Rekarne gymnasiet har totalt 69 ungdomar varit inskrivna, varav sex kvinnor och 63 män. Av dessa har medarbetarna fått kontakt med 59 deltagare efter avslutade studier. Totalt har i dag 52 deltagare sysselsättning i form av anställning eller vidare studier. Endast sju

deltagare uppger att de inte är i någon sysselsättning för tillfället. Antalet godkända körprov är 197. Dessa godkända körprov har resulterat i 356 behörigheter för olika varianter av truckar.

#KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna

Detta delprojekt har utspelat sig i ett sammanhang av statlig myndighet, nämligen Arbetsförmedlingen. Något som varit unikt, jämfört med de övriga fyra delprojekten, är att även ungdomar med fullbordat gymnasium varit deltagare. Detta utifrån en insikt om att även ungdomar som är färdiga med sina gymnasiestudier kan vara tämligen vilna och i behov av vägledning och stöd i olika former.

Vägledning har verkligen varit det samlande begreppet, utifrån ett internt (lokalt) utvecklat koncept som kallas ViSE och som man läser ut som Vägledning i Samverkan Eskilstuna. Konceptet innehåller i grunden tre teman, nämligen Tema Insikt (kompetenser och motivation), Tema Utsikt (arbetsmarknad och studier) och Tema Framsikt (smarta mål). Konceptet är väldigt väl utformat och kan tillämpas såväl på grupp som på enskilda möten. Delprojektet var från början tänkt att primärt vila på gruppvägledning, men utifrån pandemin fick det utvecklas till att vila på tre ben, nämligen: Individuell vägledning på distans, E-vägledning med tillhörande arbetshäfte och gruppvägledning med tillhörande manus. Digitaliserade koncept (E-vägledning) togs snabbt fram för att kunna fortsätta arbeta enligt projektets idé trots pandemin.

Gruppvägledningen har haft sin bas i Kompetensgallerian, som är Eskilstuna kommuns mötesplats för vägledning kring jobb och studier. Samverkan med studie- och yrkesvägledarna i Kompetensgallerian har varit en framgångsfaktor för delprojektet. En annan framgångsfaktor har varit att delprojektet i betydande omfattning haft tillgång till en arbetspsykolog, med vilken ungdomarna har kunnat boka in möten.

ViSE-konceptet tycks ha fungerat väl, med god samverkan mellan medarbetare vid Arbetsförmedlingen och kommunen. Deltagarnas upplevda nytta har vid mätningar visat sig vara väldigt hög. Exempelvis skulle 98 procent av de svarande rekommendera ViSE till en kompis. Samtliga teman utom ett i delprojektet fick i en "nöjdhetsbarometer" över fyra på en skala där fem var högsta betyg. Ett tema hamnade strax under fyra.

Deltagarna har varit inne i #KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna en jämförelsevis kort tid, i normalfallet åtta veckor. Detta var logiskt utifrån att delprojektet primärt ville jobba fram en arbetsmetod som var väl beskriven, hanterbar och möjlig att tas över av andra utförare. Delprojektet har haft väl utvecklade verktyg för att följa upp nöjdhet, effekt och jämställdhet. Jämfört med de andra delprojekten i #KlarFramtid har detta delprojekt varit mer "konceptstyrt", och det är intressant att notera vilka goda resultat med ungdomarna som uppnåtts på så kort tid. Delprojektet har i viss utsträckning varit en inspiration och en kunskapsresurs för hela #KlarFramtid, med sina metoder och sitt material.

Inflödet av deltagare till delprojektet försvårades genom nyordningen inom Arbetsförmedlingen, som innebär att de kompletterande, upphandlade, aktörerna ska ha företräde till målgruppen. I delprojektet lyckades man ändå med att rekrytera deltagare i rimlig omfattning.

När det gäller att tillvarata och implementera ViSE-konceptet så skapades en plan där Eskilstuna kommun skulle ta över konceptet, vilket också har skett. ViSE-konceptet används idag, och har även vidareutvecklats, inom ramen för Kompetensgallerian och JobbCentrum (arbetsmarknad och vuxenutbildning). Konceptet har även inkorporerats i två andra ESF-projekt vid Arbetsförmedlingen, nämligen Give and Get 2.0 och SamSTART.

Det finns i kommunen nu tankar på en ganska radikal uppskalning av konceptet, så att fler kan få del av det. Nu arbetar man fullt ut med fysiska träffar, vilket också var tanken från början, men med pandemin blev E-vägledningen och hemsidan extremt viktigt. Under delprojektets gång prövades även digitala gruppvägledningar. E-vägledningen lever kvar som kurs (IT's learning), men grupper körs nu enbart på plats i lokalerna.

JobbCentrum har blivit en viktig del av konceptet, med datasal m.m. En kort, grundläggande datautbildning har blivit ett obligatoriskt inslag. Alla hemuppgifter startas upp i IT's learning. Efter att #KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna avslutades har hittills en grupp fått del av ViSE-konceptet. Inflödet är nu alla som uppbär försörjningsstöd och är lite "vilse". Man behöver inte vara intresserad av studier. Oftast är klienten inskriven på Arbetsförmedlingen. Konceptet innebär nu en kurs på sex veckor, på 50 procents omfattning, som man kan gå fast man har försörjningsstöd.

ViSE-konceptet har således formaliserats lite mer och blivit en kurs med kodning, poäng (Skolverket) etc. På så sätt kan befintlig struktur inom kommunen lättare användas. Tanken är att två ViSE-kurser ska genomföras under hösten 2022. När det gäller uppskalningen så behöver beslut fattas i förvaltningen för att möjliggöra detta. En volym på 300 individer per år, mot som idag 60, bedöms som fullt rimlig. Det kommer då att behövas fler coacher och vägledare.

Kort om resultaten

Själva delprojektet #KlarFramtid Arbetsförmedlingen Eskilstuna hade sammanlagt 160 deltagare, varav 70 män och 90 kvinnor. Vid avslut såg det ut som följer vad gäller fortsättningen för ungdomarna.

- Studier/planerar studier: 75 personer.
- Arbete: 42 personer.
- Annan planering (praktik, annan verksamhet, fördjupat stöd, söker arbete): 22 personer.
- Avbrott av känd eller okänd anledning: 21 personer.

Det regionala perspektivet

Som redan framgått fanns det en tydlig idé om vad #KlarFramtid skulle innebära från ett regionalt perspektiv. Två formuleringar hämtade från projektansökan visar detta.

Genom projektet kommer vi att stärka samverkansstrukturen för skolutveckling i länet.

Region Sörmland fortsätter nu arbetet att stärka verksamheten för att vara en stark aktör i länets viktiga arbete inom skolutveckling.

Tanken var att #KlarFramtid skulle vara en "utvecklingsverkstad" genom fem delprojekt där nya sätt att ge stöd till ungdomar kunde testas och, om de fungerade väl, omsättas i ordinarie verksamhet. Som vi redan nämnt så angav projektansökan att projektet skulle leda till att:

- Former och metoder för unga som riskerar att hamna utanför skolan utvecklas prövas och etableras.
- Former och metoder för unga som redan hamnat utanför skolan utvecklas prövas och etableras.
- Projektet leder till bestående förändringar i medverkande organisationer.
- Varaktiga strukturer för regionalt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan stärks.

Har det blivit så? De tre första av punkterna ovan tar tydligt sin utgångspunkt i arbetet i delprojekten, och där kan vi konstatera att det absolut har varit "utvecklingsverkstad", att det finns mycket goda resultat att tillvarata och lära från och att det, åtminstone för flera av delprojekten, finns goda förutsättningar för implementering och långsiktig hållbarhet. Det är dock mer tveksamt om vi kan säga att #KlarFramtid byggt några varaktiga strukturer för regional samverkan på området. Snarare har en grund lagts och intresse väckts för kommunerna att, med stöd av Region Sörmland, fortsätta lära av och med varandra för att bättre och mer effektivt kunna ta sig an dessa angelägna frågor.

Det var också tydligt i projektansökan att #KlarFramtid skulle bygga vidare på den grund som lagts i projektet #jagmed. Fortsatt samverkan inom Östra Mellansverige skulle ske, och här skulle de s.k. sakkätverk som skapades inom ramen för #jagmed komma till nytta. I projektansökan för #KlarFramtid finns följande formulering.

Tack vare #jagmed har Region Sörmland nu ett självklart uppdrag att främja ungas skolgång.

Den regionala ansatsen för utbyte och lärande, och "arvet" från #jagmed, har kanske inte varit så levande som tanken var, men här har också pandemin haft stor inverkan och begränsat möjligheterna att exempelvis arrangera gemensamma fysiska träffar. De fem delprojekten har haft visst utbyte med varandra, till största delen via digital plattform sedan pandemin slog till. Utbytet har varit värdefullt och en "korsbefruktning" mellan delprojekten har i viss utsträckning skett.

På en mer strategisk nivå har det givetvis skett ett visst utbyte och lärande genom den regionala styrgruppen för #KlarFramtid. Den regionala projektledningen och projektägaren har stimulerat

till gemensamma samtal om värdet av #KlarFramtid utifrån ett regionalt perspektiv och vi har som utvärderare också försökt att bidra till detta. Det har varit en medveten strategi, utifrån en diskussion i styrgruppen i vilken även vi som utvärderare deltagit, att först låta de fem lokala delprojekten verka under ganska lång tid (som dessvärre kom att präglas av besvärliga omständigheter genom pandemin) och att därefter prioritera det regionala utbytet och lärandet. Så har också skett i viss utsträckning. Efter att restriktionerna för att hindra smittspridning tagits bort så har det skett vissa fysiska möten, vilket varit väldigt positivt. Slutkonferensen för #Klarframtid, som ägde rum i september 2022 väckte stort intresse och blev ett bra tillfälle att sprida de intressanta resultaten. Den genomfördes som en "hybridkonferens" med vissa deltagare på plats på ett hotell i Eskilstuna och många, många fler deltagare som deltog digitalt.

I #KlarFramtid finns en rik källa att ösa kunskaper ur. Det finns både erfarenheter och kompetens som kan användas strategiskt och framåtsyftande för att driva på utvecklingen för ungdomarnas bästa. Det finns argument som springer fram från #KlarFramtid som behöver drivas i vidare kretsar och det finns koncept och metoder som utan tvekan förtjänar att implementeras. Att göra skolan möjlig för alla ungdomar, att arbeta förebyggande, att motverka avhopp, att hitta alternativ och att på begåvade sätt stödja ungdomar som har hoppat av är givetvis mycket angelägna frågor.

Slutsatser och rekommendationer

Det har varit mycket intressant att som utvärderare få följa #KlarFramtid och de fem delprojekten. Vi är imponerade av den professionalism och det engagemang som vi sett. Vi är angelägna att resultaten från #KlarFramtid både görs kända och tas tillvara, för här finns nycklar för att kunna nå framgång och åstadkomma verklig förändring för ungdomar som är i stort behov av stöd och som utan ett relevant och adekvat stöd riskerar att hamna i livslångt utanförskap.

Trots att det finns skillnader mellan delprojektens verksamheter och målgrupper är det mycket som förenar. Det finns ett antal framgångsfaktorer som återkommer och vi vill här i punktform nämna några av dem.

- Bemötandet och den genuina välviljan hos medarbetarna.
- Professionalism, kunnighet och mod hos medarbetare, projektledare och projektägare.
- Starkt individualiserade insatser, anpassade för varje deltagare.
- Flexibilitet i arbetet, med lyhördhet för vad som fungerar och en vilja att tänka om.
- Ett relationellt arbete baserat på tillit.
- En lugn miljö som är tillgänglig och där man känner sig hemma.
- Ett socialt sammanhang som ger samhörighet.
- Smidig samverkan mellan olika aktörer som organiseras in i en och samma process.

Som vi ser det är det mycket angelägna utvecklingsfrågor som #KlarFramtid har tagit sig an, och gjort det med framgång. Sättet att arbeta med ungdomarna innebär inte något som är svårbegripligt eller främmande. Det handlar om en genuin vilja att åstadkomma verklig förändring i människors liv. Det är då en fördel att arbetet sker i en sammanhållen ansats där olika stödjande resurser tillgängliggörs simultant, med individen i centrum, i en och samma process. Motsatsen är att individen själv får söka sig till olika instanser i sekvens för att, förhoppningsvis, få hjälp och stöd. Alla fem delprojekten i #KlarFramtid har arbetat med en sådan sammanhållen ansats. Arbetet har skett med kvalitet och systematik, och med medarbetare som har både kompetens, driv och engagemang.

Ett rimligt antagande, som vi menar får stöd i utvärderingen av #KlarFramtid, är att det finns fördelar med att ha olika stödjande funktioner och resurser under samma organisatoriska paraply, så långt möjligt. Komplexiteten ökar när det är olika förvaltningar som ska vara överens om tagen, skjuta in resurser, bejaka metoder etc. Därmed inte sagt att det inte går att arbeta effektivt även utan den organisatoriska samhörigheten. Vi ser i #KlarFramtid exempel på att olika förvaltningar kan komma samman utifrån en gemensam förståelse av vad som behöver göras för att uppnå resultat.

Det är angeläget att de huvudmän och verksamheter som varit engagerade i #KlarFramtid i den utsträckning det inte redan skett arbetar med frågor om organisering, kompetenser, bemanning, finansiering etc. för att kunna fortsätta med det framgångsrika arbetet med ungdomarna. Det är vår övertygelse att det går att använda redan befintliga resurser för att fortsätta använda samma koncept och metoder. Det kan inte vara så att de relevanta och adekvata insatserna bara kan ske när externa projektmedel står till buds. #KlarFramtid ger god vägledning för hur man kan arbeta, både på en mer pedagogisk, konsultativ nivå och på en mer organisatorisk och strukturell nivå.

Ett av många värden med #KlarFramtid är att vi bättre förstår vikten av att komma på djupet med de svårigheter som gör att många ungdomar inte fungerar i skolan och hoppar av från skolan. Denna klarare bild är nödvändig för att kunna göra relevanta insatser. Det krävs trygghet, tillit och ett socialt sammanhang för att en ungdom ska öppna upp sig och nå en vändpunkt. Finns inte tiden, tryggheten, tilliten och det sociala sammanhanget är risken stor att det stöd som erbjuds blir "ett slag i luften". Att arbeta holistiskt med hela livssituationen, relationellt samt tillits- och förtroendeskapande är många gånger helt avgörande.

#KlarFramtid visar, som vi redan varit inne på, även på betydelsen av samverkan och att de resurser och kompetenser som behövs organiseras in i en och samma process för individen, genom samverkan. Detta gör stor skillnad jämfört med att individen ska röra sig från den ena instansen till den andra, där en instans ofta "klipper av" och släpper individen när nästa instans tar över. De samverkansgrupper och samverkansmöten som kommit till stånd inom ramen för #KlarFramtid behöver fortsätta. Det behöver skapas motståndskraft mot att organisatoriska och ekonomiska faktorer bryter upp det som skapats, trots att det fungerat väl.

Om vi tror på detta och om vi blir inspirerade av de fem delprojekten i #KlarFramtid och de goda resultat som uppnåtts – vilka konsekvenser får det då för oss? Ska det vara något alldeles extraordinärt, som kräver projektfinansiering, att arbeta med att ge stöd till ungdomar på de sätt och med den omsorg och uthållighet som skett i delprojekten i #KlarFramtid? Ska det vara något alldeles extraordinärt, som kräver projektfinansiering, att samverka även över förvaltnings- och organisationsgränser som skett i delprojekten i #KlarFramtid? Kostar det för mycket att göra rätt, eller kan det vara så att det kostar för mycket att göra fel?

Vi vill avsluta med ett citat från en av eleverna på en gymnasieskola:

#KlarFramtid borde ha mer uppmärksamhet. Fler behövande ungdomar borde få reda på att det finns. Det är många som sitter hemma. Det är fler som behöver detta.